

BOK

THOMAS HEGGHAMMER (RED.)

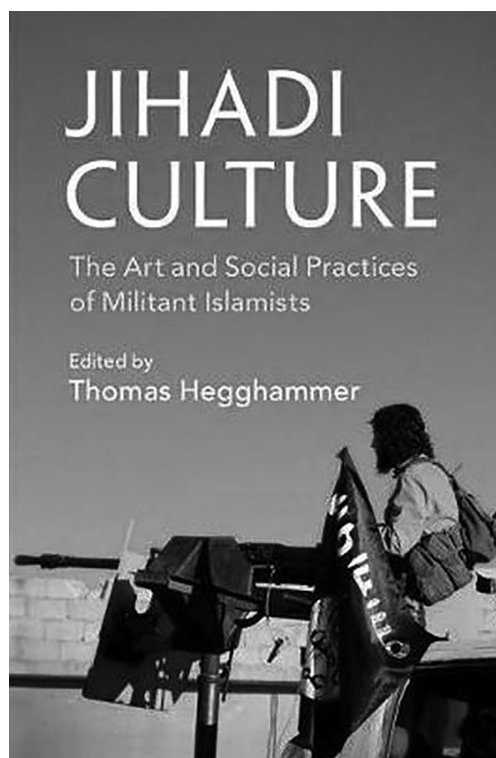
Jihadi Culture. The Art and Social Practices of Militant Islamists

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, 2017

ANMELDT AV Erik Sandvik

Hva gjør jihadistister når de ikke kriger? Det er et av de mest sentrale spørsmålene som stilles i antologien *Jihadi Culture*, redigert av Thomas Hegghammer. Jihadistisk kultur er svært lite studert, og boken gir et etterlengtet bidrag til å forstå dette fenomenet. Forfatterne kommer fra fagretninger som statsvitenskap, religionsvitenskap, antropologi, sammenliknende litteratur, musikkvitenskap og terrorstudier. De gaper over en rekke temaer for å gi et variert bilde av jihadististers hverdag. Boken handler om jihadistigrupper mange steder i verden, fra 1980-årene til rundt 2010. Målet er å gi innblikk i hva jihadistisk kultur er, ikke så mye hvorfor de gjør som de gjør. Forfatterne sier selv at de ønsker å skape refleksjon og å åpne for nye spørsmål og videre forskning på temaene de tar opp. Det fungerer boken veldig godt til.

Hvert kapittel tar for seg ett element innen jihadistisk kultur. Forfatterne tar for seg poesi, sang og musikk, visuell kultur, film, drømmetydning og nåværende syn på det å bli martyr. Kapitlene bygger godt på hverandre, og forfatterne er flinke til å krysreferere. Særlig synes jeg det er spennende å lese om hvilken viktig posisjon dikt har blant mange jihadistister. Osama bin Laden er en naturlig gjennomgangsfigur i mange av kapitlene, og han trekkes frem som en som var svært berømt for sin poesi. I kapittelet om poesi gjengir Robyn Creswell og Bernard Haykel verselinjer fra bin Laden og flere andre jihadistiske poeter. I tillegg setter de diktningen inn i en

«Kan for noen oppfattes som en provoserende bok.»

større sammenheng med jihadistisk tenkning og hvordan de fungerer til å oppmuntre til sivilisasjonskamp. Det fungerer godt for å forstå mer av personene som gjemmer seg bak strenge fasader som fryktløse og pietistiske krigere. Flere av kapitlene er bygd opp på lignende måte med konkrete eksempler og gjerne med en analyse av den historiske utviklingen. Her ser man utviklingen av hvordan jihadistene de siste årene har økt bruken av virkemidler som sang (*anashid*), bilder og videoer. Fra at det ble diskutert om slikt var *haram* eller ikke, blir det nå systematisk brukt som virkemidler i krigføring og propaganda.

Bruken av kulturbegrepet må jeg si litt om som antropolog. Det er klart at når boken omhandler flere jihadistigrupper, spredd i både tid og sted, så blir generaliseringene fort store. Den afghanske

landsbygden i 1980-årene er ganske annerledes enn London i 2010, og drømmetydning og digital bilderedigering er to nokså forskjellige aktiviteter. Det å samle alt dette under ett begrep er en oppgave som er vanskelig å gjøre helt presist. Det skal sies at Hegghammer reflekterer veldig grundig og ydmykt rundt akkurat dette i introduksjonen. Der jeg mener han ikke helt treffer, er når han velger å forklare kultur som alt det som ikke er essensielt for de militære funksjonene. I kapitlene om bilder og film kommer det frem at dette er viktige propagandaverktøy. Det kan vel gjerne argumenteres for at propaganda er en essensiell del av krigføring. Det samme argumentet kan brukes om hvordan poesi og historiefortelling blir brukt til å heve moralen hos leserne av den.

Et interessant aspekt, som flere av forfatterne av boken trekker frem, er den sterke påvirkningen sufisme har blant jihadister. Spesielt skriver Iain Edgar og Gwynned de Looijer godt om dette i kapitlet om drømmer og viktigheten av drømmetydning. I sufisme, og hos jihadister, søker man å forenes med Gud, og i det er drømmer viktige skritt på veien. Mange av krigene opplever å få beskjeder av Gud i drømme, og dette blir da en sterk motivasjon. Jihadisters, vanligvis, sterkt salafi-inspirerte ideologi og sufisme er gjerne sett på som to motsetninger i islam, noe som gjør det svært interessant å se på disse likhetene.

Kapitlene om film og visuell kultur liker jeg også godt. Begge kapitlene er fylt med empiriske eksempler hvor de diskuterer bruken av ny teknologi. Bilderedigering og filmproduksjon er noe som har utviklet seg markant fra 1980-årene, og særlig Afshon Ostovar sitt kapittel om visuell kultur viser denne utviklingen på en tydelig måte. Han ser på symboler som våpen, flagg og krigere, og hvordan disse har blitt brukt i logoer og andre bilder. I Anne Stenersens kapittel om film ser man på utviklingen av filmer om selvmordsbom-

bere og den nokså rigide dramaturgien mange av disse har. Med særlig 1s sin systematiske og mer profesjonelle tilnærming til denne formen for propaganda, ville det vært spennende å se fortsettelsen av disse analysene i lys av nye kilder.

I avslutningskapitlet om andre jihadistiske praksiser, nevner Hegghammer nye spennende temaer som sport, navnebruk, gråting og historiefortelling. Dette blir litt oppramsende, og jeg skulle likt å høre mer om disse. Således fungerer boken veldig bra for å pirre interessen. Som leser blir man nysgjerrig, og jeg tror dette er et bidrag som vil kunne motivere til videre forskning på temaene og gi en enda dypere forståelse av hva jihadistisk kultur er. *Jihadi Culture* kan for noen kanskje oppfattes som en provoserende bok, hvorfor bruke tid og krefter på å lære hva disse menneskene driver med? Selv mener jeg Hegghammer og de andre forfatterne bidrar med viktige nyanser som hjelper oss å forstå hvorfor disse gruppene eksisterer, og forfatterne bidrar også med viss forståelse rundt hva det vil si å være et menneske.